List 29. **NOVICE** Tečaj XXXIV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

zhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 19. julija 1876.

Obseg: Kedaj je pravi čas žetve. — Gospodarska skušnja. — Gospodarske novice. — Živinozdravniška skušnja. — Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta vredjeni po mesecih. (Dalje.) — O vcenitvi zemljišč zarad vravnanja gruntnega davka. — Kaj so akcije ali delnice. — Zapisnik 38. odborove skupščine Matice slov. 13. julija 1876. — Pogovor dveh Kranjskih kmetov o Turški vojski. — Nekateri pregovori v Slovenskih goricah. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kedaj je pravi čas žetve.

V 26. listu so „Novice“ povedale, kedaj je pravi čas košnje, naj povedó danes, kedaj je pravi čas žetve.

Pri žetvi utegne gospodar zabresti v dve napaki: ali da prezgodaj dá žeti, ali pa prepozno. Oboje je škodljivo in to prav škodljivo. Res je sicer, da se to manjkrat primeri, da se prezgodaj žane; prav pogostoma pa se pri kmetih nahaja prepozna žetev. Glavna krivda ene ali druge napake pa je to, da priprostim kmetičem podlage manjka, po kateri bi navedeni napaki razsodili, to je, manjka jim znanja kemije.

Kedaj je žetev prepozna? — Žetev je takrat prepozna, kedar je slama že popolnoma zvenéla in je zrnje v klasji trdo ali kakor ga sem ter tjè imenujejo, do „mrtvega zrelo“.

Škoda, ki izvira iz takih prepoznih žetev, je mnogovrstna.

Eno je to, da se pri žetvi, vezanji in stavljanji snopov, pri nakladanji in odkladanji prezrelih snopov toliko zrnja pogubí, kolikor se ga je vsejalo. Da to ni preveč rečeno, temu je dokaz to, da po preoranem strnišču se cela njiva tako gosto posejana kaže, kakor da bi jo bil gospodar nalašč posejal. Tudi vrabcev in druzih tičev se vidi obilo na tacih njivah, kamor tudi kuretina rada zahaja. Razen raztresanega zrnja se pri prezrelem žitu, posebno rži in ječmenu, klasje rado lomi, ki se potem po polji pogublja.

Druga škoda prepozne žetve je ta, da je zrnje veliko manj vredno, kakor bi bilo, ko bi se bila žetev o pravem času opravila. Kemija namreč spričuje, da vsako zrno en mesec pred prezrelostjo sladkora (cukra) in mlečnega soka v sebi ima in da se ti tvorini polagoma strdite zato, ker se sladkor premení v moko, — mlečnati sok pa v vlečič (Kleber) in pa v beljakovec. Ko se je ta prememba zgodila (in to se zgodí 14 dni pred tako imenovano „mrtvo zrelostjo“), takrat ima zrno (seme) največ močca (Stärkemehl) in pa vlečca (Kleber) v sebi; takrat je zrnje najtežje, takrat dá največ in najlepše moke, pa najmanj otrobov, ker takrat je njegova luskinja najtenija. Vsakdo pa vé, da je moka več vredna kakor so otrobi, in da mlinarji, peki in pivarnice žito s tenkimi luskinjami, tedaj tako, ki malo otrobov, moke pa veliko dá in je težje, plačujejo veliko dražje kakor prezrelo (do mrtvega zrelo), ki je zgubilo navedene lastnosti.

Tretja škoda prepozne žetve je ta, da vlesenéla slama trda postane in za klajo veliko manj vredna.

Kdor te trojne preočitne škode prepozne žetve ne vidi, mora le slep biti, in ni mu pomagati, če gospodarstvo njegovo gré rakovo pot.

Al tudi prezgodnja žetev je napačna in gospodarju na škodo. Prezgodnja žetev pa je ona, ko je slama še zelena, zrnje v klasji pa še mlečno.

Če tako žito prezgodaj žaneš, se zgrbi zrnje, manjše in lože postane. Slama taka, še zelena, res, da je bolj redivna, tedaj za klajo več vredna, al neumen gospodar mora biti tak, kdor si zavoljo slame pokvari veliko več vredno zrnje.

Pravi čas žetve, to je, oni čas, ko je zrnje najtežje in v luskinjah najtanjše, slama pa je najmanj klajne vrednosti zgubila, vsak umen in misleči gospodar po takem prav lahko določi. Manj skušenim kmetom pa naj veljá to-le vodílo: „Raji dva dni prezgodaj, kakor dva dni prekasno!“

Pri sočivji (fižolu, bobu, grahu) je pa druga kakor pri žitu. Pri fižolu in bobu ne smeš čakati tako dolgo, da stročje začne črneti; treba je, ga izruti, ko se je fižol v stročji popolnoma izrastel. Grah in grahoro pa spravi domú, ko je večina onega stročja, ki je prvo cvetélo, zrela, čeravno so na vrhu stebelj še nekateri nezreli stroki ali celó v cvetji. Lečo spravi domú že, ko je na pol zrela, in zmirom le o lepem vremenu, sicer rada iz strokov izpada.

Gopodarska skušnja.

* *Bramorje pokončati* je zdaj ugoden čas. Ta žival na suhih travnikih, njivah in po vrtih koplje ravne hodnike in pri tem delu ogrize in ogloda vse tanke koreninice in celó mladim drevesom škodo dela. Samíca znese meseca junija in julija v okroglo jamico poldrug čevelj pod zemljo do 300 rumenkastih, kot konopljino zrno debelih jajic. Ličinke (črvi) živé nekoliko časa v društvu; takrat je najlože jih izkopati in pokončati. — To starodavno skušnjo potrjuje predstojnik podružnice Idrijske gosp. Leskovec, ki nam piše, da se je ondi in tudi drugod sila veliko tega škodljivega mrčesa letos prikazalo na vrtih in na njivah, in da se mu je posrečilo, cela gnjezda bramorjev pokončati. Zato priporoča, naj se tako-le ravná: Gospodarji, ki imajo travnike ali

s travo obsejane njive blizo vrtov, kjer bramor škodo dela, naj travnike po košnji natanko ogledajo in kjer gola ali ko dlan velika nekoliko viša in trda mesta najdejo, naj jih z lopato vzdignejo in izkopljejo; cela gnjezda jajic ali že ličink bodo našli, ki naj se s kropom ali kakor koli drugače pokončajo. O poli uri — pravi g. Leskovec — je našel 12 tacih gnjezd, in če je vsako gnjezdo le 200 jajic imelo, pokončanih je bilo 2400 bramorjev.

Gospodarske novice.

* *Živ krompirjev žužek, „koloradovec“ imenovan* — je vkljub prepovedni postavi iz severne Amerike priromal v Evropo. Tako se piše iz Bremena, da ga je našel delavec, ko je 16. dne u. m. na železnici žaklje čedil, v katerih so na parobrodu koruzo dobili iz New-Yorka. Ker v kolodvoru v poduk delavcem visi podoba tega strahovitega mrčesa, so ga brž spoznali; vjetemu so prinesli krompirjevega perja, na katerega se je koloradovec mahoma spravil z očividnim veseljem. Ker je ladja, ki ni več krompirja imela, najmanj 20 dni potrebovala, da je iz New Yorka prišla v Bremen, je moral on ali ves čas stradati, ali pa se živiti od kake druge brane. Vsakako je treba gospodarjem paziti, da se po Evropi ne zatrosi še ta nadloga.

* *Da krava med molžo ne more z repom mahati,* iznašel je neki Angež pripravo, s katero se rep za čas molže priveže na koléno. — Da kravam ni, ko jih muhe nadlegovajo, privezani rep všeč, in da so pri molži zatega del še bolj nepokojne, gosp. Tomaž Pedden menda ni pomislil.

Živinozdravniška skušnja.

* *Karbolna kislina izvrstno zdravilo pri starih ranah in komatnih otiskah.* S karbolno kislino, zdravilom novejšega časa, ki se v vsaki apoteki dobí, pomešano z vodo, se večkrat na dan pomoči rana. Sama karbolna kislina pa se ne sme jemati, ker je razjedna, ampak 1 del te kisline se mora pomešati z 80 deli vode.

Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta
vredjeni po mesecih.

Po „Oesterr. Landw. Wochenblatt.“

(Dalje.)

Meseca julija.

Dné	Leta	
9.	1849.	je bil najbolj vroč dan na Francoskem; gorkomér je kazal čez 41 stopinj po R.
9.	1860.	so na Švabski planini „Alb“ v Virtembergu zmrznili vsi poletni sadeži.
10.	1565.	je kapitan Hawkins pripeljal iz Santa Fé a prvi krompir v Evropo; ljudjé so ga izprva le radovedno gledali kot neznano stvar, pa ne sadili.
10.	1868.	je umrl dr. Henrik Viljem Pabst v Hütteldorfu poleg Dunaja, bil je eden najslavniših učiteljev in pisateljev kmetijskih.
11.	1854.	je bila v velikem vojvodstvu Baden-u oklicana postava, katera prepoveduje razkosevanje zemljišč tako, da se polja in senožeti ne smejo razkositi na manj kakor na četrt orala, gozdi in pašniki pa ne pod 10 oralov.
12.	1479.	so gosenice v Švajci tako strašno škodo naredile, da so v Bernskem kantonu v cerkvah molili za odvrnitev te nadloge.
13.	1788.	je po vsem Francoskem pobila grozna toča vse sadeže; samo v 1039 občinah je naredila škodo cenjeno na 25 milij. frankov.
13.	1807.	je bila najhuja vročina na Nemškem, — v Stuttgartu je gorkomer 39 stopinj R. v senci kazal.
13.	1808.	je bila najhuji vročina na Angleškem, gorkomer je v Londonu kazal v senci 33 stopinj.
14.	1750.	so se prikazale silne trume kobilic na Ogerskem, v Avstriji in na južnem Nemškem, ki so strašno poškodovale polja.
14.	1847.	so žareči kameuji izpod neba padali v Brunovem na Českem.

(Dalje prihodnjič.)

O vcenitvi zemljišč zarad vravnanja gruntnega davka.

Vcenitev zemljišč na podlogi vrstilne tarife se je tudi v Logaškem cenilnem okraji, in sicer v katastralni soseski Vojska 17. dne t. m. začela. To važno opravilo izvršuje se sedaj v vsi deželi Kranjski, le v cenilnem okraji Ljubljanskega mesta še ne.

Vsa pozornost se tedaj zdaj obrača do vcenilcev in od njih pričakuje ugodna rešitev imenitne njihove naloge.

In zopet moramo povdarjati željo vse dežele naše, da se to jako važno opravilo na korist našim, z gruntnim davkom preobloženim poljedelcem reši. Ne le cenilcem, ampak vsem, ki imajo besedo pri vcenitvi zemljišč in pri vredbi zemljiščnega davka v deželi naši, priporočamo tedaj, naj na vse strani previdno ravnajo, in vse razmere in okoliščine, ki imajo vpliv na viši ali niži dobrotni razred dotičnega zemljišča, dobro prevdarijo, predno zadnjo besedo izrekó. Kjer je to ali uno dvomljivo, naj se z odločbo ne prenaglijo, marveč naj dotični kos (parcelo) na tanko še enkrat pazljivo pregledajo. Pri tem opravilu pa naj se ne dadó od nikogar motiti, ampak ravnajo naj po svoji najboljši vednosti in vesti. Naj jim bode vselej le stvar, ne pa dotična oseba pred očmi. S tem pa nikakor ni rečeno, naj se kako dobro pojasnilo dotičnega župana ali druzih zaupnih mož, od njega k vcenitvi poslanih, naravnost odbije, ali celó prezre, kajti nihče tajiti ne more, da so domačim nekatere razmere v soseski najbolj znane. V take razmere spadajo, na priliko, zaporedne povodnji, ki zemljišča potapljajo in rastline kvarijo, dereče vode in hudourniki, ki zemljišča posipljejo s peskom itd.

Posebna pozornost je pa potrebna pri vcenitvi obširnih pašnikov in gozdov dežele naše, ki se večidel tudi le v velikih kosih nahajajo, in ima vsak obširni kos po več dobrotnih razredov v sebi. Pri prevdarjanju čistega prinosa je tù poglavitna reč njih lega, in pa to, ali je mogoče tudi ves vžitek od njih si v prid obračati ali ne. Kaj neki koristi pašnik, če je še tako dober, pa je v strmini, da živina brez nevarnosti do trave ne more; ali pa, če v dotičnem kraju navadno ni dosti živine, da bi se vsa paša tudi v prid obrniti zamogla? In kaj lastniku hasne le gozd na dobri zemlji, če je pa zeló oddaljen, ali pa če je lega njegova taka, da se gozdni pridelki iz njega prav težko domú spravijo, in se, kar se v več krajih godí, drva in oglje na hrbtu veliko daljavo nositi morajo, kjer spravljanje na dom več stane, kakor so gozdni pridelki doma vredni? Naj ne moti tu nikogar nizka tarifa zadnjih razredov, in naj to nikakor k površnemu ravnanju pri vcenitvi

koga nagiblje. Vzemite le črtovnik v roke, in preračunajte nekoliko dotični čisti prinos. S tem se boste prepričali, da od naših obširnih pašnikov in gozdov bo skupni čisti prinos tudi jako visok, posebno pa od gozdov dosti viši, kakor po stari meri, se vé, da to sedanja viša vrednost lesá opravičuje. To bo gotovo tudi vsakega cenilca k natančnosti in previdnosti pri vcenitvi spodbujalo. Zato jim ta vsestranski in vestni prevdarek prav gorko priporočamo še enkrat.

Narodno-gospodarske stvari.

Kaj so akcije ali delnice.

Ker je med ljudstvom našim še premalo znanja o tem, kaj je akcija ali delnica, ne bode odveč, ako „Novice" to reč na drobno razložé po spisu gosp. Ferd. Kočevarja v 26. zvezku „Slovenskih večernic".

Akcija, po slovensko delnica, je tisto vrednostno pismo, ki spričuje, da ima lastnik tega pisma neki stanoviti del v kakem vkupnem kapitalnem zakladu vložen.

Lastnik akcije se imenuje akcijonar, ali po slovenski deležnik ali delničar.

Sledeči primer bo najlože razjasnil, na kak način so akcije postale, in kaj pomenijo.

Blizo neke vasi se je našla na občinskem zemljišču premogova žila. Prvo vrtanje je pokazalo, da je premog izvrstne sorte, in ker je več plavšev blizo, ki vsi mnogo kurjave potrebujejo, in tudi železniška postaja ni daleč, vse na to kaže, da bi se premog prav lahko prodajal in v denar spravljal. Iz te premogove žile bi se tedaj veliko denarja in bogastva izkopati dalo! — Pa kdo ga bo kopal? — Občina, na katere zemljišču se je žila našla, je siromašna, ona nima tolikih denarnih moči, da bi se tega podvzetja lotiti mogla, vaščani pa še manje, kajti premog kopati stane posebno iz začetka mnogo denarja. Da je najdena premogova žila, razglasilo se je v kratkem času daleč na okoli, in koj se je nekoliko denarnih mož med seboj dogovorilo, da hoté premogovo žilo od občine kupiti, ter vkup premog kopati in prodajati. Ker pa tudi oni nimajo za to podvzetje zadostnega kapitala, vstanovijo se kot akcijino društvo. — Za celo podvzetje je treba, kakor so preračunili, 20.000 gold. Da se ta znesek skupaj spravi, izdá to društvo 200 akcij, od katerih vsaka na 100 gold. glasí, ter jih na denarni sejm na prodaj postavi. Vsak, kdor hoče deležnik tega podvzetja postati, ker si misli, da bo dokaj dobička iz njega izviralo, si omisli eno ali več tacih akcij proti temu, da za vsako 100 gold. v gotovem denarji odšteje. Če je tako vseh 200 akcij razprodanih, potem je za podvzetje potrebna glavnica od 20.000 gold. skupljena. Premogova žila se s temi denarji od občine kupi, in premog se začne kopati. Vsi tisti, ki so akcije kupili, so akcijonarji, in so skupaj akcijno društvo.

Akcijna društva se osnujejo samo za velika podvzetja, katerih en sam, pa če je še tako premožen, ne more lahko na sebe vzeti.

Če se akcijno podvzetje dobro obnese, če je letni dobiček velik, poviša se vrednost vsake poedine akcije nakrat. Na burzah se bo svet trgal za take akcije, in od prvotnih 100 gold. bodo v kratkem na 130, na 150 gold. skočile in še više, kajti vsak, ki ima odvišega denarja, si bo želel eno ali več tacih akcij imeti, v katerih je kapital tako varno vložen, in tako lep dobiček nese. — Nasprotno pa, če se podvzetje slabo obnese, tako, da ne bo samo nobenega dobička od vloženega kapitala, ampak da je ta kapital sam že v nevarnosti, da ne bi celó propadel, bodo akcije koj svojo vrednost zgubile. Vsak, kdor tako akcijo ima, bo gledal, da se je prej ko prej znebi, ter jo bo na burzi na prodaj ponujal; al na burzi se še zmenili ne bodo za-njo, in tako bo ona od prvotnih 100 gold. naglo na 60, na 40 gold. padla, v časih pa tudi vso svojo vrednost zgubila, kar se je že večkrat zgodilo.

Kakor že vemo, so vsi lastniki akcij akcijino društvo. Ta družba se vsako leto gotovo vsaj enkrat snide. V zboru ali skupščini akcijonarjev se pregledavajo računi o podvzetji, dobiček ali zguba, in nazadnje se izmed akcijonarjev tisti možje izberejo, kateri imajo prihodnje leto podvzetje ravnati in voditi, ter vse ono izvrševati in izpeljati, kar je bilo v glavni skupščini akcijonarjev po večini glasov sklenjeno. Ti izbrani možje imenujejo se odbor ali ravnateljstvo akcijinega društva. Če je število akcijonarjev malo, imenuje se društvo tudi „kumpanija" ali španovija.

Razloček med društvom na akcije in med „kumpanijo" je ta, da v kumpanijo ne more nikdo stopiti, če drugi družbeniki tega ne dovolijo: nasprotno pa tudi noben družbenik ne more in ne sme svojega v kumpanijsko podvzetje vloženega denarja potegniti in iz kumpanije izstopiti, če tega kumpaniji poprej ne naznani. Drugače je pa pri društvih na akcije. Pri teh ne more noben lastnik akcije svojega v podvzetje vloženega deleža nazaj tirjati, predno celo društvo ne razide, narobe pa sme brez družbinega dovoljenja svojo akcijo prodati, in tako iz društva stopiti, na mesto njega pa stopi tisti v društvo, ki je akcijo kupil, za kar mu tudi ni nobenega dovoljenja od društva treba. Deležniki akcijnih društev se lahko vsak dan menjajo, kar pri „kumpaniji" ne sme in ne more biti.

Akcije zlasti zavoljo tega po kupčiji lahko prehajajo iz ene roke v drugo, ker na njih navadno ni lastnikovo imé zapisano, ampak so lastnina onega, v katerega rokah se ravno nahajajo. Gledé tega so vrednostni papirji dvojne sorte. Na enih je imé lastnika zapisano, na drugih pa ne, ali kakor se reče, eni glasé na imé nositelja (au porteur), drugi pa ne. Vrednostni papirji druge sorte so zmirom lastnina onega, kdor jih v rokah ima. Oni se morejo in smejo kar naravnost komu drugemu prodati, ter ni potrebno, prodajo na papirji omeniti (indosirati), kakor pri menjicah, ali v posebnem pismu potrditi (cesionirati), kakor pri navadnih dolžnih pismih, ki vsa na imé nositelja glasé. Akcije so tiste sorte vrednostnih papirjev, ki ne glasé na imé nositelja, ter morejo ravno tako kakor goldinarski bankovec brez vsakih pisem ali potrjenj iz lastnine enega v lastnino druzega prehajati.

Za vsako akcijino društvo je treba vladinega dovoljenja. Tudi si vlada pridrži pravico, društvo v njegovem djanji nadzorovati, ter more celó, če se jej potrebno zdi, podvzetje ustaviti.

Društva na akcije se osnujejo posebno za taka podvzetja, katera zahtevajo velik kapital, in pri katerih se mora dalj časa na dobiček čakati. Taka podvzetja so posebno rudokopja, pa tudi zavarovalnice in banke.

Dobiček, ki na vsako poedino akcijo odpade, imenuje se dividenda, po slovensko to, kar se razdeliti ima. Dividenda se zračuna koncem vsakega leta. Na dividendo spada samo čisti dobiček, od katerega so bili poprej stroški za opravljanje odbiti. Od akcij se navadno ne plačujejo obresti, ker ti so že v dividendi.

Če podvzetje spodletí, niso lastniki poedinih akcij za zgubo s celim svojim premoženjem odgovorni, ampak samo s tistim delom, ki so ga v akcije vložili. Če akcijno društvo svoj kapital pomnožiti hoče, izda proti zalogi (hipoteki) vsega svojega

vkupnega premoženja navadna pisma, ki imajo, kar se njih varnosti tiče, prednost pred akcijami, in zavoljo te prednosti imenujejo se prioritete, ali po slovenski prednice. Prioritetna dolžna pisma imajo stvarno zalogo za seboj, tako da one nič ne zgubé, ako bi postavimo akcijino podvzetje spodletelo. Takrat samo akcije zgubé. Od teh prioritetnih dolžnih pisem plačuje akcijino društvo samo obresti, ne pa dividende.

Akcijino društvo se razide, če je svoj namen doseglo; če se je, postavimo, premogova žila, na katerej se je kopalo, izcrpila; — ali pa, če se v glavni skupščini deležnikov sklene, da ima društvo nehati. Nikoli pa ne more, kakor pri kumpanijah, en sam deležnik zahtevati, da se skupno društveno premoženje razdeli, in njemu njegov delež odšteje.

Kar se dobička tiče, ki ga ima akcijino podvzetje dati, vse od tega odvisi, kakošno je podvzetje, in kako je vravnano. Gledé tega je treba, da se podvzetje, predno se v roke vzame, najprej dobro in na vse strani premisli in pretuhta. Ko je to storjeno, mora se načrt ali plan narediti, po katerem se bo delalo. Glavna stvar je, da se pri enkrat vstanovljenem načrtu ostane, kajti menjanje in skakanje od enega načrta na druzega podvzetju navadno bolj škoduje kakor hasne.

Da je podvzetje srečno, odvisi tudi od mož, ki jih je akcijino društvo izmed sebe izbralo, ter jih za oskrbnike in voditelje celega podvzetja postavilo. Oskrbniki podvzetja se morajo vestno po tistih sklepih in napotkih ravnati, ki so bili v glavni skupščini akcijonarjev ustanovljeni.

Zato mora pa skrb vsakega akcijinega društva biti, da si zvestih in vestnih mož za oskrbnike izbere.

Znanstvene stvari.

Zapisnik

38. odborove skupščine Matice slovenske

v Ljubljani 13. julija 1876.

Vrsta razgovorov: 1. Bere se zapisnik 37. odborove seje. 2. Poročilo tajnikovo. 3. Poročilo odseka za izdavanje knjig. 4. Razgovor o raznih Matičinih zadevah.

Te seje udeležili so se izmed vnanjih udov: gospoda Janez Parapat in Viljem Urbas, izmed Ljubljanskih pa gospodje: dr. Janez Bleiweis (prvosednik), Jož. Marn, Maksim. Pleteršnik, Fr. Souvan, dr. Jurij Sterbenec, Fel. Stegnar, Jan. Šolar, Iv. Tomšič, Iv. Vavrů, Ivan Vilhar, Fr. Wiesthaler, dr. Jernej Zupanec in A. Praprotnik (tajnik in zapisnikar).

Predsednik dr. J. Bleiweis prične skupščino ob $5^1/_4$ ure, pozdravši nazoče odbornike.

Najprej bere se in odobri zapisnik 37. odborove seje; potem poroča tajnik Praprotnik o imenitniših Matičinih rečéh tako-le: „Slavni odbor! Ko sem jaz po volitvi pri zadnji odborovi skupščini prevzel tajništvo, videl sem, da je prva potreba, da se napravi in sestavi natančen inventar vseh Matičinih knjig in druzih tiskovin. Tak inventar je sedaj sestavljen, in natanko se po njem vé, koliko iztisov ima Matica te ali une knjige in kakošne druge tiskovine ter tudi, koliko je vse to blago vredno. Vkupna vrednost vseh Matičinih knjig (v začetku meseca maja t. l.) je 7566 gld. 63 kr. Ako se od te svote odšteje $^1/_3$ za znižane cene, provizije itd., ostaja še vendar gotove vrednosti 5044 gold. 43 kr. Tù zraven prištevamo še zemljevide, katerih ima Matica vkup 2810 iztisov. Ako se cenijo le po 10 krajc., znaša to 281 gold.; tedaj so vse Matičine tiskovine vredne vkup dobrih 5325 gld.“ — Odbor soglasno izreka za marljivo vredbo književnega Matičnega inventara tajniku zahvalo.

„Število Matičinih udov se je od zadnje odborove seje pomnožilo za 13 udov; izstopili pa so 4. Glavna Matičina knjiga, v katero se novi udje zaporedoma vpisujejo, kaže številko 3044.“

„Odsek za izdavanje knjig imel je od zadnje odborove skupščine dve seji, ravno tako tudi gospodarski odsek. O vseh teh sejah kažejo zapisniki zadevne razprave.“ (Tajnik bere vse štiri zapisnike teh séj, kar odbor na znanje vzame.)

„Znano je, da je pokojni gosp. dr. Lovro Toman „Matici“ za njene ude na Dunaji napraviti dal diplomo. Pismo, s katerim je „Matici“ daroval ploščo, bilo je njegovo zadnje pismo, pisano v Rodovni 9. avg. 1870. leta. Ravno tega leta je Matičin odbor te diplome pri Kökeju na Dunaji dal natisniti 500 odtisov. Od tistega časa do sedaj pa so vse te diplome pošle, in ni se moglo ž njimi vstrezati udom, ki so jih želeli. Tajništvo je tedaj pri Kökeju (pri katerem je še sedaj hranjena diplomina plošča) naročilo 100 odtisov, katere je Matica 15. junija t. l. dobila. Sedaj morejo tedaj lepo diplomo (za 50 kr.) dobiti vsi udje, ki je želijo.“ — Odbor tajnikovo naročilo Matičinih diplom odobri.

„C. k. deželni šolski svèt Kranjski je pri „Matici“ naročil 220 iztisov Kersnikove knjige „Zgodovina Avstrijsko-ogerske monarhije“ za srednje šole in za učiteljska izobraževališča, da jih razdeli učiteljskim knjižnicam po deželi. Ker pa je Matica od te knjige imela le še 145 iztisov, je dala 140 iztisov dežel. šolskemu svetu, za katere je prejela čistih 44 gold. 80 kr. Sedaj je ta knjiga razprodana.“ — Tajnik predlaga tedaj, naj, ker je morda tù pa tam še kak Matičin ud, ki te knjige nima, in ker tudi novi udje največkrat želé več prejšnjih Matičinih knjig, pa tudi zato, ker bode si ta knjižica tudi med učitelji in učenci pridobivala vedno več veljave in porabe — odbor dovoli, da se ta koristna knjižica (ki obsega le nekaj čez 6 pôl) v drugič natisne. — Predlog se izroča odseku za izdavanje knjig v prevdarek in poročanje v eni prihodnjih sej.

(Konec prihodnjič.)

Pogovor dveh Kranjskih kmetov o Turški vojski.

Humoreska po „Brenceljnovem“ stroju.

Matej. Prej bi se jokal nego smejal temu, kar se na jugu godi. To ti „teče rdeča kri, da bi gnala mlinske kamne tri“ — pravi stara pesem o Lavdonu in Turkih.

Jernej. Pa res! Čuda, da se to že prej ni začelo, kar je zdaj. Saj veš, da že 400 let kruti Turek tlači in vlači uboge naše brate, ki so se zdaj s pomočjo Srbov in Črnogorcev spravili na noge, da bi otresli žuleči in težki Turški jarem.

Matej. Vem to. Vendar bi se bil zadnjič skoro smejal, ko sem bral v „Novicah“, da Rusija in Avstrija hodite krog vsega tega, kakor mačka krog vrele kaše, da nobena njih armad se ne bo vtikala v boj in da še le po tem, ko se bodo Turki, Srbi, Črnogorci in ustajniki nekaj časa têpli, bosta Gorčakov in Andrassy razsodila, kdo je bil bolj tepén in kako bi se mu pomagalo.

Jernej. Haha! prav kakor če se pri nas fantje dveh vasí o žegnanji stepó. Okoli in okoli je polno ljudí, ki gledajo, kako se „junaki“ po glavah udrihajo, in če je kdo hudo tepen, ga eni milujejo, drugi pa mu privoščijo to, kar je skupil, češ, čemu se je positil. Ko je kdo ves krvav, še le pridejo s škafom vode ter mu izmivajo glavo.

Matej. Kmetu se sicer, kakor pravijo, ne spodobi tréti političnih orehov, ker bi si lahko zobe nad njimi polomil; vsaj so še bolj učenemu gospodu Klunu zamerili, da jim je včasih kako dobro zagodel, in mu rekli, naj le mašo bere in v spovednici sedi, kakor pravijo nam, da za nas je brana in drevo, ne pa knjiga in peró ali celó „cajtenge"; toda stari oče so nam, ko smo bili še otroci, pripovedovali o Turkih tako strašne reči, kako so divjali in razsajali po Kranjskem, rezali moškim glave, otroke natikali na sablje, žene pa privezvali za konjske repe in seboj v sužnost jemali, da, če berem to, kar se Bosnijakom še zdaj godí, mi kar kri v glavi zavrè. Kar zgrabil bi vile, motiko ali sekiro in jo mahnil doli na Turško pobit nekoliko čepinj hlačmanom. Primaruha da! Ali ti je znana stara pesem o Ravbarji, ki so jo nam večkrat stara mati peli:

Turka bomo pozobali, kakor da bi češnje brali,
Prej miru ne bomo dali, dokler ga ob tla ne djali.

Jernej. Kaj bi mi ne bila znana ta pesem? Saj so jo še naš stari šolmašter v vižo djali. Zato se pa tudi meni dviga srce in usta penijo, ko slišim in berem, kaj Turek uganja z našimi brati. Jaz bi ga že naklestil, če bi bil tu blizo kje. Za vraga, da kri ni voda! Premisli, Jernej, koliko trpita mati in oče, koliko ju stane, predno otrok doraste. Potem pa pride tak dušmanin, pa ga pobije kakor muho, dekleta pa kar meni nič tebi nič sebi privošči.

Matej. Še huje! Ali nisi nedavno bral, da so celó majhnega otroka živega na raženj nateknili, ga spekli in očeta silili, da ga jé?

Jernej. Hu! Kar strese me, kaj tacega slišati. Da se to more še dandanašnje dni trpeti v Evropi? — To bo hud boj! In kakošen bo neki konec? kaj misliš, Matej?

Matej. Kako bom to vedel jaz, če še Gorčakov in Andrassy ne vesta, o katerih vedno govoré, da imata motovilo vojske v rokah. Ne mara bo tako, kakor pri kmetiških fantih: eden bo tepen, drug pa kaznovan.

Jernej. Prav imaš, najbrže bo taka. Jaz le to rečem: Če bi bilo le 1000 Nemcev to trpelo, kar trpí več 100.000 Slovanov na Turškem, že davno bi bil Bismark sam vzel v roke veliki boben in podil vse, kar more orožje nositi, proti Carigradu. Tam bi bil pohrustal vse in dandanes bi se komaj še poznalo, kje so bili nekdaj Turki in njihove babe z vsem, kar se jih drži. Tam, kjer se odgojujejo Turške softe, bil bi že davno lutersk lemenat.

Matej. Ti si kampelj! Pravo si zadel. Saj veš, kako so Prusi drli nad Dance in vpregli še celó nas, da smo nekaj vojakov na prodaj gnali, ker je v Šlesvig-Holštajnu nekaj Nemških „bratov" njavkalo, češ, da nimajo vsega, česar njih srce in želodec poželi.

Jernej. Da, in kak krik so zagnali takrat po svetu o zatiranji svojih „bratov"! Toda — brez zamere, Jernej — jaz bi ne bil mislil, da Ti vse to tako dobro veš.

Matej. Kaj bi ne vedel! Jaz berem „Novice" že, kar znam brati, razen teh pa še druge bukve in časnike. Tudi kmet menda dandanes ni več samo zato na svetu, da molčé davke plačuje, ampak ima tudi pravico, ob pravem času in na pravem mestu katero spregovoriti; zato treba, da kaj bere in zvé, kaj se po svetu godí.

Jernej. No, vidiš, to je tudi moja misel. Zato pa, ker vem, kaj so Turki posebno nam Kranjcem hudega storili, koliko vasi požgali, koliko ljudi na Turško odgnali, se moram čuditi tistim gospodom, ki raji dolgočasne memorande pisarijo, namesti da bi z odločno besedo rekli: Turek! idi z lepo nazaj v Azijo, od kodar si prišel, za Evropo ti nisi!

Matej. Da! to bi bila možata pa tudi kristjanska beseda.

Jernej. Se ve da! Pa kaj pomaga, če se drug zamere druzega bojí, in zato tudi boj trpí, ki se ne more vojska imenovati, ampak le mesnica divjega Turka.

Matej. Čakaj, ti bom nekaj na uho povedal. „Kri ni voda" — sem gori rekel. Ta pregovor pa ne veljá samo med nami Slovani, veljá tudi vsacemu druzemu narodu. Ker v Magjarskih srcih se kakor v Turških pretaka Azijatska kri, ti je to ključ, zakaj grof Andrassy skrbí za Turka, da se mu nič žalega ne zgodí, kakor koklja za svoja piščeta.

Jernej. Bog pomagaj!

Nekateri pregovori v Slovenskih goricah.

Kmet je trikrat na leto nor: na sv. Martina dan hoče vse vino spiti, o pustu vse meso pojesti, na vzem pa s svojim lastnim beži.

Beli konj se pase (sneg gre).
Ni mu ga treba soliti (rad ga pije).
Tiha voda brege jé.
Hudič ni tako strašan, kakor se mala (ne bojim se ga).
Za krajcar bi kozo podojil (skopec je).
Osel ostane osel, ako i prek morja pride.
Koze ga ližejo (zebe ga).
Kjer je mnogo bab, tam je kilavo dete.
Obrili so ga brez žajfe (zgubil je).
Pameti si je kupil.
Kdor nima v glavi, mora v nogah imeti.
Čem veči norec, tem več 'ma sreče.
Kdor maže, ta vozi.
Boljše je domá biti, kakor k norcem v goste hoditi.
Ni vse sveto pismo, kar je drukano (tiskano).
Boljše prositi kakor krasti.

Naši dopisi.

V Gorici 15. jul. — Zgodovinsko opravilo v Ogleji je tedaj opravljeno; 1529 let stara bazilika je posvečena — z obredi veličastnimi in pomenljivimi, ki so tudi stari, če ne po vsem kakor cerkev Fortunatianova *), pa gotovo starši, ko delo Poponovo. Kdor ima čut za zgodovino, za starinstvo, ta vé, kako je človeku pri srcu, kedar mu je dano dihati v ozračji starinskem. Sedanji prozaični svèt mu zgine spred oči; on druzega ne vidi, nego vzorjene trume zgodovinskih oseb, pa cele vrste in kupe reči in naprav, od katerih ni več ne duha ne sluha, — pač duh njihov premišljujočega starinoslovca še prepéva. Tako te prevéva v Ogleji prijetni duh dvajsetih vekov; — kamor stopiš, povsod se ti odpirajo bukve zgodovinske. Akoravno je res, kar nekdo tužno poje: „Hic Aquileja fuit; — restat miserabile nomen — Urbis, et infelix cetera condit humus", vendar se ti prsi širijo, ko to in to vidiš, ko se tega in tega spominjaš. Bazilika te odškoduje za marsikaj. In, ker v priprostem svojem veličanstvu še stojí in iz starodavnosti sega v sedanjost, budi me iz zgodovinskih sanj in veleva mi popisati dogodek 13. jul. t. l.

Poprej pa naj podam še nekaj črtic zadevajočih vežo tisti dan posvečeno. Po Poponu je baziliko popravljal patriarh Markvard pl. Randeck (Nemec) med leti 1365. in 1381.; v novejših časih so jo popravljali v letih 1790., 1795. in 1810.; l. 1816. pa zvonik. Zdatna je bila poprava l. 1846. s 36.000 gold., ki sta jih podarila cesar Ferdinand in cesarica Marijana (ko sta bila

*) Glej zadnjo štev. „Novic."

meseca sept. 1844. Oglej obiskala); lanske in predlanske poprave pa so se izvršile s pomočjo 16.600 gold., ki jih je nakazal cesar Franc Jožef. Ta denar pa ni še ves potrošen; popravljalo se bode ž njim še marsikaj in tudi zvonik. Cerkev ima 3 ladije (srednjo visoko, drugi 2 niži) in je na križ zidana. Dolga je 73 metrov, široka (vse 3 ladije skupaj) 30 metrov; počrezna ladija je 45 m. dolga in široka 11 m.; visoka je cerkev od tal do vrha najviše ladije blizo 23 metrov. Zvonik, sezidan s kamenjem starorimskega amfiteatra, je najviši daleč na okrog; v njem je drug stolp, krog katerega se vije do zvonov 108 visokih stopnjic. Ta stari velikan je bil v četrtek priča vsega, kar se je pod njim godilo. — Kapela za svetinje je bila napravljena v nekem prostoru pred cerkvijo, kateri se drži staroslavnega krstilnjaka (edinega v Avstriji), kjer so v prvih stoletjih krščevali s potapljanjem.

Ob 7. uri zjutraj stopi pred baziliko veličastveni naslednik 95 škofov, nadškofov in patriarhov Oglejskih in 5 nadškofov Goriških, 101. nadpastir cerkve Oglejsko-Goriške Njih eksc. knezo-nadškof dr. Andrej Gollmayer. Zdelo se je, kakor da bi bili oživeli v njem vsi predniki, ki so imeli v tej cerkvi kedaj kaj opraviti. Streglo je prevzvišenemu posvečevavcu 20 duhovnikov, med katerimi sta bila dva častna kanonika *) in 2 bogoslovca Videmska, kakor se je spodobilo, 2 prava kanonika **) in 2 častna kanonika ***) Goriška, mnogi fajmoštri i. dr. — Petje koralno sta vodila prav dobro 2 muzikalna duhovna; — vse se je vršilo v najlepšem redu in dostojno. Samo trije ritualni obhodi okoli cerkve od zunaj so trajali 24 minut. O maziljenji 12 križev znotraj so morali preč. posvečevavec stopati vsakrat 20 stopinj visoko. Pontifikalno mašo na novoposvečenem altarji je pel Goriški prvostolni prošt baron Codelli in so mu prevzvišeni konsekrator — po vsem prejšnjem trudapolnem opravilu, ki je trajalo 4½ ure, v pontifikalni obleki asistovali! Da, naš 80letni, pa trdni, častitljivo-martialni knezo-nadškof so menda — Bog jih še dolgo ohrani! — podedovali vso krepost svojih prednikov. Med mašo je gospod prošt bral — na prestolu sedeč — slavnostni govor. (Mnogi so pogrešali navadnega govora pred cerkvijo, predno se ljudstvo noter spusti.) Pontifikalni blagoslov konec maše so dali nadškof. Posvečevanje in maša vse skupaj (samo, da so altar vmes napravili in ozaljšali) je trajalo do ene ure popoldne, tedaj celih 6 ur časa. Po eni uri sta še oba Videmska kanonika na novoposvečenem altarji maševala. In tako ste se na najsvetejšem mestu na novo posestrili obe škofiji, ki ste vzrastli iz Oglejske.

Vseh duhovnov skup, katerih večina ni bila v službi, so šteli kakih 100 domačih in Beneških; tudi nekaj slovenskih je bilo. Ljudí se je bilo med sv. opravilom nabralo okoli 6—8000 (cerkev jih drži 10—12.000, in kedar je vsa prazna, tudi 14.000). Vreme je bilo vsled dežja in burje poprejšnjega dne oblačno, hladno in prav ugodno; al po drugi strani je bil dež veliko ljudí zadržal, da niso prišli v Oglej. Da bi bil praznik, bilo bi jih — se vé da — še veliko tisuč več. — Ojstre graje vredni pa so krčmarji Oglejski, ki niso za goste nič jedi pripravili. To je močno spominjalo na oddelek: une pesmi: „restat miserabile nomen“.

Med nazočimi svetnimi javnimi osebami so se odlikovali deželni glavar Fr. grof Coronini, kot zastopnik dežele (on je izdal tudi zanimivo knjigo „Aquileja's Patriarchengräber“, Wien 1867), c. kr. okrajni glavar Gradiščanski namestništveni svetovavec g. Geimer, kot zastopnik patrona cerkvega in župan Oglejski g. Cicogna. Dalje domači plemenitaši Art. grof Cassis-Faraone, baron Bresciani in K. vitez Catinelli (iz Gorice), kateri vsi so bili tudi pri slavnostnem obedu v maloprostornem farovžu. Med obedom se je izkazoval ne davno sestavljeni domači diletantovski orhester, kateri je poprej tudi pri maši spremljal prav pristojno mašo Candotti-evo. Candotti je slavnoznan skladatelj v Čividadu. Tako je bil tedaj tudi ta stari sedež Oglejskih patriarhov zastopan. Pomagali so pa godcem in pevcem Oglejskim tudi sosedni Grajski diletantje. Vse, kar po zgodovini skup gré, bilo je tisti dan v Ogleji. Al, kakor je sedanji Oglej le senca — in še senca ne — nekdanjega Ogleja, tako je bila tudi svečanost letošnja, kar se tiče sijajnega osebja in zunanje bliščobe le bled odsvit Poponove slavnosti. Pred 845 leti 2 kardinala in 12 škofov, letos en prošt in 6 kanonikov! In vendar ni moglo skor biti drugače. Mislili so povabiti patriarha iz Benedek, nadškofa Videmskega in sploh zastopnike vseh cerkvá, katerim je Akvileja „mater et caput“ — ali sedanji Oglej ne more takih in toliko gostov spodobno sprejeti ni dostojno postreči jim.... „restat — miserabile nomen“!

V spomin 13. julija t. l. so posvetili Oglejci sè svojim župnikom prevzvišenemu nadškofu-posvečevavcu lep „album“ — zbirko zgodovinskih črtic zadevajočih novoposvečeno baziliko. Spisal je to knjigo theol. profesor dr. E. Valussi, župnik g. Ant. pl. Carussio pa je z latinsko odo poslavil svečani dan, kateri bo živel v zgodovini prihodnjih časov tem več, ker se ni bati, da bi bazilika Oglejska razpadla, kakor jej je ta nevarnost pretila v preteklem veku. Centralna komisija za ohranovanje zgodovinskih stavb bode za njo skrbela in Habsburška rodovina nikdar ne zapustí tega častitljivega spominka na južno-zahodni meji Avstrijski.

Iz Gorice 16. jul. — Pisal sem enkrat, da Ljubljanska hranilnica ni hotela našemu mestu posoditi 200.000 gold.; razbilo se je neki posojilo na proviziji; naš oče župan, ki je v tej zadevi posredoval, je ponujal hranilnici v zastavo (staro) pokopališče! To je res „unicum“! Denimo, da bi bila hranilnica ta pogoj sprejela in zadobila pravico do našega pokopališča, kaj bi se bilo utegnilo zgoditi, ko bi se bilo hranilnici poljubilo, pokopališčni svet za kar si bodi porabiti? „Mirodvor“ bi morali potem zbrisati iz našega slovarja, saj naših rajncih kostí ne bi imele več „mirú“. Pa ne gledé na to — že sama misel in ponudba znači tak cinizem, da mu ga ni para. — Kar se pa tiče posojila samega, našli so naši očetje zdaj domá denarja, katerega niso mogli od drugod dobiti. Starešina g. Str. je posodil z dobrimi (?) pogoji (s provizijo!) 50.000 gold., in nekdo drug ponuja spet 30.000 gld. Ali — to so le kaplje na razbeljeno železo naših mestnih potreb, katerih največa je novo pokopališče. — V seji mestnega starešinstva 12. t. m. je bil prav živahen prepir zarad glasovitega gosp. Favetti-a. Starešinstvo ga hoče imeti za tajnika, vlada se temu vpira, češ, da ni „jurist“, mesto pa da mora imeti jurista za tajnika, kakor veleva statut. Vsak pa vé pri nas, da za „juristom“ drugi — politični — vzroki tičé. Faktično g. Favetti že leto in dan municipijski voz skrivši ali očitno — kakor hočete — pod županovo firmo sam vlači in za to svojo službo vživa „nagrado“ namesti plače in sicer ves znesek, kakor pravi tajnik. Povrh tega dobivajo njegovi otroci na podlagi nekdanjega njegovega službovanja tudi neke doneske iz mestne blagajnice. — 13. dne t. m. je imela imeti Goriško-mestna in obmestna poddružnica kmetijske družbe občen zbor, v katerem bi se bili volili 3 udje v centralni odbor. Ali predsednika g. grofa Coronini a ni bilo v sejo, in, ker

*) Monsig. Cantoni in Lupieri.
**) Monsig. Bensa in Legiša.
***) Monsig. Dottori in Tirindelli.

ni nihče drugi hotel prevzeti predsedništva, razšli so se društveniki brez vspeha. Sumi se, da nihče ni hotel zastopati nenazočega predsednika zato, ker so imeli med došlimi udi večino Slovenci. *)

Iz Kranja 16. jul. (*Očitna zahvala.*) Slavna „Slov. Matica“ je „Zgodovine slov. naroda“, „Vojvodstva Kranjskega“, „Olikanega Slovenca“ in „Štirih letnih časov“ — vsakega po 5 eksemplarov — odličnejim učencem Kranjske gimnazije odmenila. Za ta lepi dar, došel ravno o pričetku počitniške dobe, zahvaljuje se iskreno mesto obdarovanih

prof. Tomaž Zupan.

Iz Ljubljane. — „Ali je res ali ne, ali prav berem ali ne?“ — tako govorí in si mane očí, ki je posledne dní ustavoverske nemške in magjarske časnike bral, ki pisarijo, da se — gledé na dogodbe na Turškem — vsakako mora sprava s Slovani v Avstriji in Ogerski dognati ter se začeti s pogajanjem s Čehi. Dualisti v Cis- in Translajtaniji čutijo, da s svojo Slovanom sovražno politiko tirajo Habsburško monarhijo v propad, za to zdaj v enajsti uri stavijo „die slavische Frage in Oesterreich-Ungarn“ na dnevni red. Več o tem na drugem mestu.

— (*Mestni odbor*) je imel 13. dne t. m. sejo. Pred vsem župan zagovarja nezačeti kanal v Št. Peterskem predmestji s tem, da novcev manjka. Za tem je prišlo na vrsto troje interpelacij odbornikov Kluna, Regalia in Horaka, katerim župan obljubi odgovoriti v prihodnji seji. — Za interpelacijami so prišle graje na vrsto: odbornik Potočnik graja, da se računski sklep od leta 1874. še le zdaj predlaga, o onem za leto 1875. pa ni duha ne sluha, in da se je sèm ter tjè več potrosilo, kakor je bilo dovoljeno; — odbornik Dežman graja, da najemščin od mestnih posestev preveč na dolgu ostaja; — odborniku Regaliju ni mestni ekonom všeč, pa tudi ne vidi razloga, zakaj bi se blagajniku 100 gold. nagrade, policajem pa talije dale za dela, za katera so po svoji službi plačani. Po vsem tem pa so prišle mestne smetí v razpravo. Odsek zdravniški je namreč stavil predlog, naj se ljudém prepové smetí metati na gnojnišče ali sekréte, in zapové jih hraniti na posebnem mestu, dokler ne pride voz Kar. Tavčarja po-nje in jih izpelje iz mesta. Zdajci pa se je vnel pravi križem-ogenj v zbornici. Kakih 10 odbornikov je govorilo: veči del njih proti, nekateri za predlog; pri glasovanji je obveljal Potočnikov predlog: naj se sklep odloži do onega časa, ko se bode sklepalo o uravnavi sekretov. Do onega časa bode še mnogo Ljubljanice po Savi in Donavi steklo v črno morje. — Ob koncu seje je odbornik Regali vtrdil svoj predlog za peticijo do vlade, naj se hudodelcem v jetnišnicah takošna dela dajejo, s katerimi ne delajo škode domačim obrtnikom in rokodelcem, ki so z davkom čez glavo obloženi. Predlog se je izročil magistratnemu odseku v poročanje.

*) „Soča“ je objavila isto čudno dogodbo in po pravici praša: „Vganjajo li gospodje Italijani politiko v kmetijskem društvu? Morda pa se norca delajo iz vsega? Slovenci so komaj nekoliko veselja dobili do kmetijske družbe; če pa je vse le šala, bodo jej hrbet obrnili pustivši komando furlanskemu malemu Jozui. — Tudi naša kmetijska šola mora služiti politiki — pravi na dalje „Soča“ — posebno politični so pa gospodje Italijani, ki intrigirajo na vsak le mogoč način, da bi slovenski oddelek odpravili. Gnjilobe je toliko, da bode moral prihodnji deželni zbor jako energično postopati, da reši pogube to šolo. Sliši se, da tudi ministerstvo preží na ravnateljstvo te šole in da se bliža dan poloma.“ — Res žalostna je osoda Slovencev na domači zemlji, da morajo sužni biti — Lahu in judu! Vred.

— (*O zadevah banke „Slovenije“*) ni nas bila volja, besedice več pisati, ker občni zbor je blizo in delničarji bodo glasovali po svojem prepričanji. Al 83. list „Slovenca“, kí je, če primerjamo, kar je pisal v štev. 81., nenadoma iz Savla postal Pavel, sili nas, rêči še par besedí. Sl. vredništvo „Slovenca“, vzemši članek „Banka Slovenija“ v poslednji svoj list z obljubo, da še več tacih pride, stavi mu opazko, da izvira iz „strokovnjaške roke“. Bog vedi, smo si mislili, kaj nam bo povedal „strokovnjak“ in zato smo prav z „andohtjo“ brali sestavek; al kaj smo našli? Stare znance — v slovenski besedi bistvo onega nemškega pisma, ki so ga 1. maja nemško razposlali „mehrere Actionäre“ iz hiše bankine. Poduke, ki jih to pismo daje, bil bi „Slovenec“ lahko delničarjem že pred občnim zborom dal, al — kakor smo čuli glasove v občnem zboru 3. junija — dvomimo, da bi bil slovenski prevod srečnejši provociral drugačen sklep. „Novice“ niso nikakoršnih „krivih nazorov“ o banki „Sloveniji“ razširile, ampak „sine ira et studio“ le mnenje velike večine delničarjev so izrekle. „Novice“, prav tako, kakor „strokovnjak“ Slovenčev, vedó, da doplačanju ostali še delničarji ne uidejo; al one ne stojijo trdovratno na stališči one manjšinice, ki hoče, naj se vleče stvar še dalje naprej, da bode čez leto in dan zopet stala tam, kjer stojí danes; „Novice“ želijo, naj se skusi resno delati na to, da se z manjšo škodo delničarjev, kakor jo žuga likvidacija, banka „Slovenija“ izročí banki „Slaviji“. To žalibog pa trdovratno odbijajo nekateri „mehrere Actionäre“, in to je najhujši „krivi nazor“ Slovenčevega „strokovnjaka“. Čuda, da se oni „strokovnjak“ ni že pred več leti oglasil svétnika vodstvu, ko bi še več bilo „mogočosti bolje bodočosti“. Vsaj je vendar vedeti mogel, kako že več časa stojí z banko! Stopljenje z banko „Slavijo“ ali pa ustanovitev konsorcija po onih domoljubih, ki so navdani nade „bolje bodočnosti“ banke, to je edina alternativa: vsakako dandanes za delničarje bolja, za domači zavod častneja. Kar „strokovnjak“ nasvetuje, žalibog druzega ni, kot stara pesem: „doplačajte!“ — doplačanje pa je le — zavleka neogibljive osode. Prihodnji članki „strokovnjaka“ zato ne morejo nikogar več zanimati, kdor vé, kakor „Merkur“ pravi, da se tudi bilance dadó „lepo namalati“.

— (*Na tukajšnji šoli za babice*) se devet učenkam za prihodnje šolsko slovensko polletje, ki se začne 1. dne oktobra tega leta, podelijo štipendije po 52 gold. 50 kr. Prošnjo za tako štipendijo naj prosilka izročí c. kr. okrajnemu glavarstvu svojega okraja do 20. dne prihodnjega meseca avgusta. V tej prošnji mora dokazati s spričali, da je po rodu Kranjica in ne še čez 40 let stara, — da je uboga in lepega obnašanja, ter po telesnih in duševnih lastnostih za učenje babištva pripravna; če še dokaže, da slovenski brati zná, ima prednost pred drugimi, ki tega ne znajo.

— (*V občnem zboru dramatičnega društva*) 5. dne tega meseca so bili izvoljeni za predsednika gosp. Jan. Murnik, za blagajnika g. Kar. Žagar, za odbornike pa gospodje dr. K. Bleiweis, prof. Pleteršnik, prof. Wiesthaler, dr. Stare, dr. Štempihar, dr. Šavnik, V. Valenta, Fr. Drenik, Krsnik in Tavčar.

— Tisti Kušar, ki je unidan ženi svoji žile na rokah in nogah prerezal, je zdaj v norišnici, kjer je tudi lansko leto bil. Storil je ta atentat na svojo ženo iz norosti. Ker so prerezane žile bile le bolj površne, ni umrla.

— Zadnji list „Novic“ je bil v prepoved djan zarad članka: „Turški Slovani — povsod trpini“. Ker je popis od konca do kraja vzet bil iz druzih nezaseženih časnikov, nismo mislili, da ne sme na dan v — Ljubljani!

Sodnija je zasego potrdila, češ, da je spis po §. 65. k. postave hudodelstvo motenja javnega mirú. Tako beremo v „Laib. Zeitg.“

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Iz Dunaja. — Ustavovercem v Avstriji in Magjarom na Ogerskem so se začele očí odpirati, da brez Slovanov v Avstriji je „rajtenga brez birta“. Nova „Presse“, „Fremdenbl.“, „D. Zeit.“, „P. Lloyd“ in dr. pisarijo o „slavische Frage“ in že jim stojí grof Hohenwart s „fundamental-artikelni“ kot grozen strah pred očmí! Slišali so namreč iz Prage, da je minister Lasser 13. dne t. m. poklical k sebi v toplice Wartenberg cesarskega namestnika Českega barona Weberja in Českega deželnega zapovednika barona Filipovića v razgovor, in da je isti čas dr. Rechbauer, predsednik zbornice poslancev, obiskal dr. Riegerja v Pragi. O tej konferenciji se po poročilu „Pest. Lloyda“ samo to vé, da je Rechbauer obljubil sklicati nekoliko zaupnih mož Českih, dr. Rieger pa da je rekel, da se Čehi nikdar ne bodo dogovarjali z ministrom Auerspergom in da je odbil vstop Čehov v ta rajhsrat. O oni konferenciji ministra Lasserja s civilnim in vojnim glavarjem Českim je tudi to gotovo, da se razpravlja zdaj sprava (pogodba) s Čehi. Al kakor je danes položaj monarhije naše, nikakor ni upati, da bi se sprava dognala, in to tem manj, ker so jo v roke vzeli taki možje, ki so jo dozdaj najbolj odbijali.

— Vzhodno vprašanje je prišlo že v razgovor v treh parlamentih: v Angleškem, Laškem in Francoskem. Francoski minister vnanjih zadev ni dal prav jasnega odgovora, ampak le rekel, da bo Francoska postopala vzajemno z drugimi vladami. V Angleškem parlamentu je Forster izrekel, da je sramota za vsacega Angleža, če svet misli, da je Angleška pokroviteljica nečloveških Turkov, ki tako grozno ravnajo s kristijani. Prvi lord mu na to ni vedel druzega odgovoriti, kakor to, da mu uradno o Turških grozovitostih še ni nič znano. Enako je odgovarjal ali izgovarjal se v Laškem parlamentu minister vnanjih zadev, ki pa je pristavil, da brž ko mu bo oficijelno znano o turških grozovitostih, bo rad pripravljen k vsakemu posredovanju, da se zabranijo. — Iz tega je razvidno, da vlada in narod je dvoje — ne le v Avstriji, ampak tudi v druzih deželah; drugače misli narod, drugače vlada.

— O vnanji politiki Avstrijski se pripoveduje zdaj prav za gotovo, da je ne vodi več grof Andrassy, ampak nadvojvoda Albreht. Bog daj, da je to resnica! Ni pa ta misel s trte zvita po poročilih, da je grof Andrassy ves bled in potrt se povračal iz shoda iz Reichsstadta.

— Cesar Franc Jožef se danes (19. julija) snide z nemškim cesarjem v Išlu.

Česko. Iz Prage. — Tretja volitev župana je bila 12. t. m. Izvoljen je bil fabrikant g. E. Škramlik s 54 glasovi izmed 73. Ali bo pa tudi potrjen?

Iz Tirolov. — Vladno inspirirani časniki pišejo, da se deželni zbor Tirolski, zadnjič po enem dnevu „wegen pflichtwidrigen Benehmens“ ustavljen, sredi meseca avgusta zopet skliče. Je li res Auersperg napete strune tako odpel? Lejte no!

Saksonsko. — Dr. Ivan Jordan, velecenjeni Slovan iz Lužice, bivši vrednik Dunajske „Zukunft“, je 1. dne t. m. v Blankensee-u umrl. Bodi mu zemljica lahka!

Iz Turškega bojišča. — Čedalje jasneje postaja, da so Turška poročila o vojski do malega vsa lažnjiva, kajti ko bi bilo le pol resničnih, bili bi že Turki na Cetinji in v Belgradu. Sicer tudi mi nimamo natančnih in popolnoma zanesljivih poročil, vendar je gotovo to, da Srbi prodirajo v Bosni in Bulgariji, Črnogorci pa v Hercegovini. Glavne, odločilne bitve še ni bilo, pričakuje pa se okoli Niša, kjer stojí Černajev in ima glavno cesto do Pirota zaprto, ali pa pri Vidinu, kjer Lešjanin srečno operira. Tudi oddelki Alimpiča, Antiča in Zacha se držé v svojih pozicijah, katere so bili Turkom prvi hip vzeli. Novi Pazar je obkoljen in se je najbrže že podal. — Črnogorska vojska pod vodstvom kneza Nikite je vzela Gačko, potem vso Glavsko planjavo, Nevesinje in stoji zdaj pred Mostarom. Tudi Klek je v rokah Črnogorcev pod poveljstvom Peko Pavloviča, pri katerem je tudi veliko Hercegovinskih ustajnikov. Ker je Avstrija zaprla luko ob Kleku, so Turki v Hercegovini odrezani od Carigrada. — V Bulgariji in Bosni je čedalje več ustajnikov, dan na dan prihajajo k Srbom čete po 600 do 800 mož, ki se vvrstujejo v Srbsko vojsko. Važno je tudi to, da je Rumunija nastavila ob meji proti Vidinu 15.000 moz, vrh tega pa je še kamora sklenila sklicati vso stalno armado in reservo, sploh vojsko postaviti na bojne noge; za šalo bi tega ne storila, ker stane sila denarja.

Turki spravljajo glavne moči proti Nišu in Vidinu. S kristijani ravnajo prav nečloveško, posebno Čerkesi, ki povsod, kjer se prikažejo, le moré in ropajo, tako, da že samim Turkom presedajo. Resnica je pa vendar tudi to, da so Turki vse vjete Srbske vojake do zdaj še poklali. Zato se je knez Milan obrnil do Ruskega cara, naj bi on posredoval, da bo vojska vsaj človeška, ne zverinska. Sultan Murad V. je že v začetku vojske kneza Milana odstavil od vladarstva in ga razglasil za puntarja; za to se pa knez toliko briga kot za lanski sneg. — Mikavna reč je tudi ta, da so — kakor poroča „Pol.“ — Srbi v Belini našli med ubitimi, vjetimi in ranjenci veliko v obleko Turških nizamov preoblečenih Magjarov (kaj ko morebiti tudi preoblečenega „Tagblattovca“?). Knez Milan je dal to reč preiskavati, in če se skaže, da je resnica, bo sitna za Andrassya, ker bo njegovo nepristranost v prečuden svit postavila. — General Stratimirovič je bil iz Srbije iztiran, ker je neki Černajeve načrte dopisnikom časnikov izdajal. Ko je prišel v Zemun, ga je Ogerska vlada prijela in zaprla. — Turki so pričeli prav vničevalen boj zoper kristijane. Kakor pred 200 leti pomoré in pokoljejo vse, kar jim v pest pride. Otroke mečejo kviško in jih potem na bodala in sablje lové. Kako dolgo bo še to trpelo v Evropi!

Listnica vredništva. Gosp. županu A. R. v C: Vaš dopis za danes prepozno došel; prihodnjič pride ves, ker je res natisa vreden. — Gosp. F. K. v Z: Dopis ravno pred tiskom „Nov.“ prejeli; natisne se drugi pot. „Nar. bl.“ nič prejeli.

Žitna cena

v Ljubljani 15. julija 1876.

Hektoliter v nov. denarji: pšenice domače 8 fl. 60. — banaška 10 fl. 13. — turšice 5 fl. 40. soršice 7 fl. 20. — rži 6 fl. 40. — ječmena 4 fl. 80. — prosa 4 fl. 80. — ajde 5 fl. 60. — ovsa 3 fl. 90. — Krompir 3 fl. 60 kr. 100 kilogramov.

Kursi na Dunaji 14. julija.

5% metaliki 66 fl. 95 kr.	Ažijo srebra 101 fl. 25 kr.
Narodno posojilo 69 fl. 25 kr.	Napoleondori 10 fl. 60 kr.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: Jožef Blaznikovih dedičev v Ljubljani.